

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

58. De annis, qui inter mundi exordium & templi ædificationem
effluxeru[n]t.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

illa: *Et destruens Gentes septem in terra Chanaan sorte distribuit eis terram eorum*, quasi post trecentos quinquaginta annos. Ac si diceret Paulus Post Moysen dedit Iudices usque ad Samuelem; quo toto tempore annorum trecentorum quinquaginta expulit ac perdidit Chanaanos, & sorte diuisit terram ipsorum Israelitis. Sed non est, cur dicamus omnes codices graecos, & latinos esse corruptos. A Gto. 13. locus igitur Apostoli nequaquam intelligitur de numero annorum, quibus Iudices praefuerunt: sed praedicta Pauli verba referuntur ad locum Exodi, ubi dicitur: *Habitatio filiorum Israel in Aegypto, fuit annorum quadringentorum triginta*. Est enim Apostoli sensus? Post quadringentos, & quinquaginta annos: ex quo tempore promiserat Deus Abraham se Terram Chanaanum eius posteris daturum, sorte diuisam esse terram illam inter Hebraeos.

Deinde Sciendum, ut sacra cum profanis coniungamus, in hac quarta Mundi aetate contigisse illud tam celebre apud scriptores profanos Troiae excidium: quod videtur concurrisse teste Eusebio in *Chronico*, quem caeteri quoque temporum Scriptores secuti sunt, cum anno tertio Praefecturae Abdonis Iudicis, quem proxime Samson est consecutus, & postea Heli, & deinde Saul. Ante bellum Troianum accidisse dicuntur, quae narrantur de Triptolemo longa navigatione Eleusim venienti, & ibi frumenta distribuentem. Item, & ea, quae referuntur de Proserpina raptam ab Orco Molossorum rege, & de Ierseco, qui Gorgonem occidisse fertur, & ea, quae memorantur de Danao per 50. filias interficiente 50. filios Aegisti fratris, euadente solo Linceo, qui post eum regnauit, & quae dicuntur de Asterio rege Cretaensium, qui ex Europa filia Phoenicis genuit Minoem, Rhadamantum, & Sarpedonem, & quae memorantur de Progne, & Philomela, de Phrixo, & Helle sorore eius de Tantalio Phrygiae rege, de Troie, & Ganymede filio eius, De Mida, qui regnauit in Phrygia,

Paulo ante Troiam captam, & euerfam, (nisi fabulosa sit) contigit nauigatio Argonautarum duce Iasone Asonis filio, & tota historia de Velere Aureo. in Colchide.

In idem quoque tempus inciderunt (Si verum sunt) res gestae, & Duodecim labores Herculis: & res gestae Thesei regis Atheniensium.

Ab excidio Troiano usque ad primam Olympiadem quae concurrat cum anno quinquagesimo regni Oziae regis Iuda, fluxerunt anni quadringenti, & sedecim, & ad urbem Romam conditam, quadringenti, & quadraginta secundum Eusebium, & alios in *Chronico*. Heraclidarum descensus in Peloponnesum fuit iuxta aliquorum sententiam paulo post excidium Troiae, fuit verò secundum alios anno fere centesimo post Troiam euerfam Saule regnante apud Hebraeos.

Codrus rex Atheniensium se neci tradens interimitur in bello Peloponnesiaco, cum caeperat Dauid regnare in Israel.

Homerus in hac aetate vixisse perhibetur: Et teste Solino *cap. 53.* vixit post captum Ilium, anno ducentesimo secundo, ante Urbem verò conditam, centesimo sexagesimo Agryppa Tyberini

filio Albe regnante; quamvis teste Eusebio in *Chronico*, Eratosthenes, & Aristarchus scripserint eum fuisse anno centesimo post Troiam captam, Philochorus anno 180. Apollodorus anno 240. post bellum Troianum & alij tradiderint eum floruisse paulo ante Olympiadem primam, videlicet anno quadringentesimo post excidium Troiae. *Plin. lib. 6. capite 12.* ait: iam verò ante annos propè mille vates ille Homerus.

Hesiodus utrum fuerit natu maior Homero, an minor, an verò eius aequalis, varia scriptores tradidit, ut refert Gellius *lib. 3. cap. 11.* Sed Solinus loco citato ait: *Inter Homerum, & Hesiodum poetam qui in auspicijs Olympiadis primae obiit, centum triginta octo anni interfuissent: Et Cicero in Dialogo de senectute referens Catonis sententiam: At Homerus, inquit, qui multus, ut mihi videtur, ante saeculis, quam Hesiodum fuit.*

Lycurgus, qui leges Lacedaemonijs tulit, teste Plutarcho in vita eius, secundum aliquos, fuit Homeri aequalis: secundum alios, vixit paulo ante Olympiades: secundum alios, fere Olympiade prima. Eusebius in *Chronico* ait: eum fuisse ante primam Olympiadem annis centum, & decem cum apud Iudaeos regnabat Ios, & apud Latinos Agrippa Syluius Tyberini filius.

Linus Thebanus, Zetus, & Amphionis dem thebani Musici, & Poetae floruisse perhibentur eo fere tempore, quo Othoniel Israeliticum populum gubernabat: & postea Orpheus genere Thrac, & eius discipulus Musaeus, Poeta, & Musici vixisse dicuntur cum Gedeon administrabat rempublicam Israeliticam, teste Eusebio in *Chronico*. Hi omnes Poetae, & Musici vocati sunt Theologi.

Cap. LVIII.

De annis, qui inter Mundi exordium, & Templi adificationem fluxerunt.

Primò Queritur, quot anni fluxerint ab ortu Abrahami usque ad Templi adificationem? Respondeo, summam annorum totius huius temporis, duas Mundi aetates continere, Tertiam, & quartam, Porò quartam iam diximus ab egressu Hebraeorum ex Aegypto usque ad incipiam Templi adificationem continere annos 480. Tertia aetas coepit ab ortu Abraham usque ad egressum Hebraeorum ex Aegypto, quae secundum Hebraeos, & communem Graecorum, & Latinorum scriptorum sententiam, completitur annos 505. quae summa annorum ita supputanda est.

Abrahamus genuit Isaac aetatis suae an. 100

Isaac genuit Iacob aetatis suae an. 60

Iacob descendit in Aegyptum aetatis suae an. 110

Israelitae manserunt in Aegypto an. 215

Qui omnes anni simul collecti efficiunt praedictos annos 505

Sed dubiae quaestioni est, quot annis Hebraei manserint in Aegypto Duas inuenio opiniones, vnam communem quam videntur secuti Graeci, & Latini Eusebius, Zonaras, Beda, Marianus, Hermannus, Otto, Vespersgenus Hebraeos in Aegypto

gypto mansisse annis 215. Altera opinio, quam sequitur Genebrardus, censet mansisse annis 430. Probat multiplici ratione. Primo, quia Exod. 12. ad finem dicitur: Habitatio filiorum Israel, quam manserunt in Aegypto, fuit quadringentorum triginta annorum. Deinde, Acto. 13. Paulus ait, post annos quadringentos quin quaginta datam esse Hebræis terram Chananzorum sorte diuisam. Tertio, Genes. 15. prædixit Deus Abraham. Quarta generatione reuertentur huc. Quarto, non est verisimile, tam paucis annis Hebræos in tantam Sobolem excreuisse, quanta egressa est ex Aegypto: legimus enim in eodem capite, exiisse sexcenta millia armatorum, exceptis pueris, & foeminis innumerabilibus. Postremo, Gen. 15. prædictum est Abraham, semen eius seruituti subiiciendum in Aegypto quadringentis annis, donec liberarentur.

Mihi tamen probabilior videtur prima opinio, utpote communis. Primo quidem, quia ad Gal. 3. ait Paulus, annis quadringentis triginta post factam promissionem Abraham Genes. 15. datam esse legem Moyfi. Deinde, Exodi 6. inter Leui, & Moysen tantum Scriptura connumerat duas generationes, scilicet Caath, qui vixit annis 133. Exodi 6. & Amram qui vixit annis 137. quæ duæ generationes solum etiam connumerantur 1. Paral. 6. & Caath fuit vnus ex descendentibus in Aegyptum, Gen. 47. Tertio, quia ex quo facta est promissio Abraham Genes. 15. vsque ad exitum Hebræorum ex Aegypto, fluxerunt anni 430. qui positi sunt. Exodi 12. & Acto. 13. vte recte numerant Eusebius, Lyranus, Abulensis, & alij.

Vnde ad primum argumentum respondeo cum Exodi 12. dicitur, fuisse mansionem Israelitarum in Aegypto annis 430. alludit scripturam ad id, quod fuerat Abraham prædictum Genes. 15. peregrinum futurum eius semen, & seruiturum annis quadringentis, & quarta generatione rediturum: ergo illi anni 430. positi Exodi 12. computantur ab eo tempore, quo est facta Abraham promissio: nam vnus Scripturæ locus paulo obscurior, non raro per alium eiusdem Scripturæ clariorem explicatur atque illustratur, Paulus verò ad Galat. 3. dicit datam esse legem Moyfi annis 430. post factam promissionem Abraham. Ergo cum dicitur Exodi 12. *Fuit mansio filiorum Israel in Aegypto annis 430.* intelligitur cum numerum esse supputandum à promissione facta Abraham. Ad secundum respondeo eodem modo. Ad tertium cum dicitur Genes. 15. *Generatione quarta reuertentur huc, & seruiturum semen Abraham annis quadringentis totum intelligitur à promissione facta Abraham.* Nec mirum est in tantum numerum excreuisse Hebræos intra annos 215, quia illi genti supra modum Deus fauebat. Et certè cum duobus locis, scilicet Exodi 6. & 1. Paral. 6. duas tantum generationes scriptura ponat inter Leui, & Moysen, absque ratione dici videtur, fuisse alias plures, quas scriptura prætermiserit. Nec est quod dicas, etiam Matth. 1. fuisse quasdam generationes omittas, quia quas Matthæus præterijt, in alijs Scripturæ locis aperte continentur, & ideo scimus eas Matthæum omisisse, & tres illi

reges, qui à Matthæo relinquuntur, habebantur quasi capite diminuti apud Iudæos, & ideo numerari non solebant in Catalogis Regum.

In hac Mundi ætate omnes Temporum Scriptores ex Eusebio in Chronico, constituunt Assyriorum Monarchiam, cuius historici Græci vix meminerunt. Huius Monarchiæ primum regem commemorant Ninum Heli filium, & deinde alios reges vsque ad Sardanapalum, teste Diodoro Siculo libro 3. capite 1. 2. 4. & 6. De Imperio, & rebus Assyriorum aliqua litteris mandauit Ctesias Gnidius, quæ omnia refert idem Diodorus siculus in sua Historia, lib. 3. à cap. 1. vsque ad 16. Dicitur hæc Monarchia cœpisse eo tempore, quò natus est Abrahamus, vel secundum alios paulò ante: & durasse annos mille ducentos quadraginta vsque ad annum sextum Oziz regis Iuda teste Eusebio, Beda, Adone, Hermanno, Othone, Vespergensis. Diodorus loco citato Ctesiam Gnidium secutus scribit peruerasse annos mille trecentos sexaginta vsque ad Sardanapalum vltimum regem Assyriorum.

Euerfo Assyriorum Imperio, ad Medos translata est Monarchia eisdem testibus: & Medorum regem aiunt fuisse potentissimum, led apud Babylonios, & Chaldæos mansisse Reges longe minores, & Regi Medorum subiectos, & tributarios. Siquidem scriptura in libris Regum, & Paralipomenon post Oziam regem Iudæ, sæpe meminit regem Assyriorum.

Omnis profana Gentium historia initium eiusmodi Monarchiæ à Nino primo Assyriorum rege sumit, vt videre est apud Herodotum, Trogum, Iustinum, Diodorum, Ctesiam, vt etiam annotarunt Tertullianus, & Orosius, quos citat Genebrardus in Chronologia.

Porro ab Adamo ad Ninum regem ferè bis mille anni fluxerunt, qui ab vniuersis scriptoribus profanis ignorati, & omisi sunt.

A Nino autem vsque ad Cæsarem Augustum, cuius tempore natus est Christus Dominus, colliguntur plusquam duo millia annorum, in quibus scriptores profani versati sunt, vt scribit Paulus Oros. lib. 1. cap. 1.

A Nino vsque ad initium Olympiadum, tota historia profana habetur fabulosa: ita vt ab initio Olympiadum tantum Gentilium historia vera censeatur. De hoc Assyriorum imperio pauca admodum legimus apud Eusebium, quæ ex Diodo Siculo lib. 3. à cap. 1. vsque ad septimum, videntur esse desumpta. In hac igitur ætate fuisse memorantur res gestæ Semiramidis, quæ Nini fuit vxor.

Sicyoniorum in Achaia siue Peloponeso Regnum dicitur cœpisse Abraham tempore, & habuisse reges vigintifex, & durasse annos 862. vsque ad tempus, quo Israelæm iudicauit Heli. Sicyon autem, teste Pausania in Corinthiacis, est vrbs vetustissima Peloponensi, non procul à Corintho sita. Sicyoniorum etiam res Græci scriptores ignorauerunt, præter pauca, quæ apud Pausaniam, & Eusebium leguntur: qui etiam nulla regum nomina percontare contempni, nonnulla addiderunt, vt quisque legere per se ipse potest apud Pausaniam in Corinthiacis.

M. Varro cepit scribere ab Aegialeo, primo Sicyoniorum rege, & peruenit ad Athenienses, mox ad Latinos, ait Augustinus libro de ciuit. 18. cap. 2.

Aegyptiorum regnum dicitur etiam cepisse Abraham tempore: cuius primum Regem Scriptores profani testantur fuisse. Vexorem, qui in Pontum vsque victor armâ procedisse perhibetur.

Scytarum regnum eodem item tempore ortum fuisse narrant iidem scriptores profani: primumque regem constituunt Tanaum: qui Vexorem Aegypti regem, & omnem penè Asiam suo imperio, & ditioni subiecit.

Ariginorum regnum Iacobo Patriarcha trigessimum ætatis annum attingente, cepit: cuius primus Rex dicitur fuisse Inachus, cui successit filius Phoroneus. In Peloponeso est Sinus Argolicus ad Myrtoom mare, vbi est Argolis, quæ Agos, & Micænas vrbes, Inachum, & Erasinum fluuios, tum etiam Lacôniz partem continet.

Secundò Queritur, quot anni fluxerint à generali aquarum inundatione, quæ fuit tempore Noe, vsque ad Templi ædificationem? Respondet, annos à prædicta aquarum inundatione esse annos secundæ, tertiz, & quartæ ætatis:

Porrò annos tertiz, & quartæ ætatis iam ante computauimus, & eorum summam collegimus. Numerandi, & addendi præterea sunt anni secundæ ætatis, quæ fuit à Diluuiò vsque ad ortum Abrahami. Hæc autem ætas secunda, iuxta Hebræos codices, & vulgatam editionem latinam, continet annos 292. & dies 10. At secundum 70. Interpretes, continet annos 1072. quoniam 70. Interpretes addiderunt 780. in hunc modum.

Diluuium durauit annum vnum secundum septuaginta.	1
Sem genuit Arphaxad anno à Diluuiò.	1
Arphaxad genuit Sale anno ætatis suæ.	35. secundum 70. 135.
Sale genuit Heber anno ætatis suæ.	30. secundum 70. 130.
Heber genuit Phaleg anno ætatis suæ.	34. secundum 70. 134.
Phaleg genuit Reu anno ætatis suæ.	30. secundum 70. 130.
Reu genuit Sarug anno ætatis suæ.	32. secundum 70. 132.
Sarug genuit Nachor anno ætatis suæ.	30. secundum 70. 130.
Nachor genuit Thare anno ætatis suæ.	29. secundum 70. 79.
Thare genuit Abraham anno ætatis suæ.	70.

Annorum ergò summa à Diluuiò vsque ad Abrahamum est 292. At verò secundum 70. 942. Nam in prima generatione vtrique codices conueniunt, & in nona: at in 2. 3. 4. 5. 6. 7. 70. semper addiderunt 100. annos: in octaua addiderunt 50. & inter Arphaxad, & Sale posuerunt

generationem Cainam cui annos 130. tribuerunt.

Magna est quæstio de hac generatione: nam & codices hebræi, & latina versio vulgata prætermittunt eam generationem, quam tamen expresserunt 70. Interpretes, cui vt dixi, ascripserunt annos 130. Quoniam 70. habent sic: Arphaxad genuit Cainan anno ætatis 135. Cainam genuit Sale anno ætatis 130. cum tamen hebræi codices, & vulgata editio latina nulla facta mentione Cainan, habeant: Arphaxad genuit Sale.

De hac generatione Cainan addita à solis 70. Interpretibus variz sunt Auctorum sententiæ: prima est, asserentium Cainam, & Sale, esse vnum, & eundem hominem duobus nominibus vocatum. Et cum illis obijcitur, quod legitur Lucæ 3. Qui fuit Sale, qui fuit Cainan: respondent, textum apud Lucam esse corruptum, & legendum esse sic: Qui fuit Sale, qui & Cainan: quasi dicat, qui alio nomine dicitur Cainan. Sed his repugnat lectio 70. Interpretum Genesis 5. ex quibus Lucas hanc generationem accepit. Secunda sententia est quorundam, qui asserunt 70. interpretes ex suo addidisse hanc generationem, quæ in hebræo non erat: & Lucam 70. Interpretum sententiam securum fuisse: quæ sententia temeritate non caret. Nam 70. addendo illam generationem, vel errarunt, vel non. Si primum Scripturam igitur corruerunt: at hoc est Lucas Euangelista secutus, ergo hunc quoque errasse necesse est: quod vel cogitare nefas est & impium. Quod si addendo non errarunt, vt dicere nos oportet: ponendi igitur sunt in hac ætati anni illi 130.

Dicendum igitur existimo 70. interpretes addidisse generationem Cainan, vel assatu, & instinctu Spiritus sancti vel viua traditione à Maioribus quasi per manus accepta, & ita Lucam eam quoque posuisse. Vnde Ioannes Lucidus, Annus, & Nauclerus, qui hanc generationem prætermittunt, non rectè, & fideliter huius ætatis annos computasse censentur: quoniam licet fuerit à Moysè præterita, verè tamen accidit: & quod est à Moysè, sic Deo volente prætermisum, Spiritus sanctus per alios exprimentum curauit. Neque nouum est, & inusitatum in Scriptura alicubi suppleri, vel declarari, quod est alibi, vel obliuiscius dictum, vel omisum. Exteri & profani scriptores nihil de huius ætatis annis vel rebus attigerunt.

Tertiò Queritur, quoto anno ab orbe terrarum condito fuerit Templum à Salomone edificatum? Vt hoc sciamus, apponendi sunt anni primæ ætatis. Prima igitur ætas fuit ab initio Mundi conditi vsque ad Diluuium, quod accidit tempore Noe: Anni verò huius ætatis ita colliguntur:

Sex diebus conditus est Mundus. Dies ætatis suæ.	6
Adam genuit Seth anno ætatis suæ.	130. secundum 70. 130.
Sem genuit Enos anno ætatis suæ.	105. secundum 70. 105.
Enos genuit Cainan anno ætatis suæ.	90. secundum 70. 190.

Cainan

Cainam genuit Malaleel anno
no ætatis suæ. 70. secundum 70. 170.
Malaleel genuit Jared anno
ætatis suæ. 65. secundum 70. 165.
Jared genuit Henoch anno
ætatis suæ. 162. secundum 70. 262.
Henoch genuit Mathusalem
anno ætatis suæ. 65. secundum 70. 165.
Mathusalem genuit Lamech
anno ætatis suæ. 187. secundum 70. 167.
Lamech genuit Noe anno æ-
tatis suæ. 82. secundum 70. 188.
Noe in Diluuium erat anno-
rum. 600. secundum 70. 600.

Summa annorum à mundo condito vsque ad
Diluuium iuxta hebraicos codices fuit 1656.
dierum sex. secundum 79. interpretes fuit an-
norum 2242.

In generatione prima, secunda, tertia, quar-
ta, & quinta dissentiunt 70. ab hebraica lectio-
ne: nam in singulis hisce generationibus addi-
derunt 100. annos: in sexta generatione vtrique
codices consentiunt: in septima addiderunt 70.
100. annos. In octaua detraxerunt annos 20. in
noua addiderunt sex annos: in decima conueni-
unt.

In sex igitur generationibus 70. Interpretes
addiderunt 600. annos, & in nona addiderunt
sex. Et ita omnes anni sunt 606. Sed quoniam à
generatione octaua detraxerunt 20. fit vt om-
nes anni Mundi conditi sint 586. qui simul
iuncti cum annis 1656. efficiunt annos 2242.

Sed grauis est questio vtrum in hac ætate se
qui debeamus Hebraicos codices, an potius græ-
cos. Duas inuenio opiniones; vnam asserenti-
um, Hebraicos codices esse in hac ætate sequen-
dos: Primò, quia Ecclesia latina vulgatam e-
ditionem approbavit; sed hæc Hebraicos codi-
ces sequitur in computatione huius ætatis an-
norum. Secundò quia Græcorum supputatio,
manifestum errorem continere videtur, nam
ex ea planè colligitur, Machusalem post Dilu-
uium vixisse annis circiter quatuordecim: vt
annotarunt August. lib. 15. de ciuit. Dei capite 11.
Hieron. in quæstibus Hebraicis in genesim. Ita Ioan-
nes Lucidus, Annius, Nauclerus, & Genebrar-
dus, in suis Chronocis. Altera opinio affirmat græ-
cam computationem esse amplectendam. Pri-
mò, quia approbatur in 6. Synodo Generali
Actione 6. vbi habetur, annos à Mundo condito
vsque ad Christum natum fluxisse 5508. Deinde,
quia editio 70. Interpretum vsu totius Ec-
clesiæ fuit olim per 100. annos approbata: cuius
auctoritate vsus Christus Dominus est, Aposto-
li, & postea Græci, & Latini patres ante Hiero-
nymum.

Quicquid sit de istis opinionibus, neutra
Computatio temere est reiicienda: vnde quam-
uis hebraicam computationem sequamur, non
est propterea græca supputatio tanquam falsa,
improbanda. Sed vndenam, dicat aliquis He-
bræorum, & Græcorum codicum tam diuersa
Computatio? Ioannes Lucidus, Annius & alij
arbitrantur Græcam interpretationem esse vi-
tio scriptorum corruptam, & deprauatam. At
credibile non est, omnes codices, tum Græ-

cos, tum Latinos derivatos à Græcis, esse vi-
tatos. Obijcies ex Augustino lib. 15. de ciuitate
Dei capite 13. hanc annorum differentiam irre-
pississe in Græcos codices vitio illius scriptoris,
qui primus ex originali 70. interpretum trans-
latione transcripsit, ac ita facile in alios om-
nes codices emanauisse. Verùm, neque hoc
sanè probabile est: Primò, quia hæc tanta va-
riatio videtur facta potius studio, & industria
ipsorum 70. interpretum, quàm data opera,
vel negligentia ipsius scriptoris, quia non in
omnibus generationibus facta est annorum ad-
ditio, nec semper eodem modo: nam in octa-
ua generatione detrahuntur anni viginti, & in
sexta adduntur sex anni. Secundò, quia inter
generationes secundæ ætatis, vt ante iam
dixi, addiderunt 70. vnam integram genera-
tionem, nempe Cainam. Sunt, qui putent
hanc annorum additionem à 70. Interpreti-
bus factam fuisse eam ob causam, quòd Æ-
gyptij aliquando vtentur annis mensuris,
vel anno semestri, vel quadrimestri: ne ergo
putaretur annorum supputatio, quæ erat in he-
braica lectione, à veritate aliena; ab homini-
bus videlicet in puerili admodum ætate gene-
ratos, fuisse filios, facta est additio centum an-
norum ante singulas generationes. Sed neque
hoc satisfacere videtur, quia non erat, cur in
prima, & secunda generationibus 100. annos
adijcerent, siquidem in hebræo dicebatur ge-
nuisse Adam anno ætatis suæ 130. & Seth ge-
nuisse anno ætatis suæ 105. Deinde, quænam
ratio fuit, cur in generatione octaua detra-
herent annos 20. Postremò cur in secunda æta-
te vnam integram generationem apposuerunt?
Quare in eorum potius sententia acquiesco,
qui dicunt, hanc lectionum varietatem inde
natam esse quòd ante 70. Interpretes Hebrai-
ca exemplaria in computatione annorum va-
riarent, ea verò exemplaria, quæ nacti sunt 70.
interpretes, haberent sicut ipsi transfulerunt:
at post 70. interpretes interciderunt Hebraica
exemplaria, quæ secuti sunt ipsi, & permanfit
ea hebraica lectio, quam nos modò habemus,
Nec nonum est, & inusitatum, in hebraicis co-
dicibus duplicem esse lectionem: nec lectio-
num varietas arguit codicum deprauationem.
Quæres postremò, an certò sciri queat nume-
rus annorum ab orbis terrarum condito vsque
ad Christum natum? Philaster inter Hæreses
numerat sententiam eorum, qui dicunt
hunc numerum esse incertum: Quoniam cer-
tò inquit, colligi potest ex sacris litteris. Alij
tamen existimant, hunc annorum numerum
certò ex Scriptura haberi non posse, scriptu-
ra dicente Arenam maris, & pluuia guttas, &
dies seculi quis dinumerauit? Deinde, quia
pro certò non habemus sequi debeamus. Græ-
cos, an Hebraicos codices. Alij verò censent
veramque Computationem retinendam esse,
Græcam, & Hebraicam: Hebraicam quidem,
quia eam sequitur Latina editio vulgata,
quam Ecclesia approbavit Græcam verò, quia
eam olim secuta est Ecclesia, nec postea impro-
bauit quoniam licet Latinam editionem ap-
probauerit Græcam tamen non damnat, aut

Esst.

reiecit. Vnde quemadmodum in alijs scripturæ locis aliquando duplex lectio reperitur; sic etiam in hac ætate duplex annorum computatio, Græca scilicet atque Hebraica inuenitur.

Quartò Quæritur, quot, & quænam præcepta siue leges fuerint de Templo, partibus, & Atrijs eius trimò, præcepit Deus, vt Iudæi cum Deum, orarent, terga conuersa ad Orientem haberent, vultum verò conuersum ad Occidentem: quoniam Arcæ foederis, vbi se veluti præsentem Dominus exhibebat, ad occidentalem plagam sita erat, & ostium Templi in Orientem patebat. & ex Oriente in Templum venire Dominum populus putabat. Vnde illud Psalmi: *Psalmi. 137. In templo Domini, iter facite ei, qui ascendit super occasum, sensum habet. Qui sedet super Cherubim regentes Arcam foederis ad Occidentem positam. Iter facite ei; hoc est, viam munite, & parate: qui ascendit hoc est, qui equitat, qui insidet, Super occasum Nomen hebræum, quod latinus interpret 70. sequutus vertit in occasum est ambiguz significationis: aliquando enim significat vespæram, & occasum: aliquando solitudinem, & desertum: aliquando supremum cælum. *Qui ascendit super occasum, vt 70. interpret, & Latina versio habent: hoc est, qui in tenebris habitat: qui posuit in tenebris: Latibulum suum, quia in luce habitat immensa, vel sicut dixi, Qui sedet in medio Arcæ ad occasum constituta. Nos verò cum Deum oramus extra Templum, Orientem respicimus: quia ex Oriente nobis Salus aduenit: Inde enim primùm lex Euangelica annuntiari, & promulgari cœpit, iuxta illud Isaie: De Sion exibit lex, & verbum Domini de Hierusalem.**

Psalmi 137.

Psalmi 137.

Isai 2.

Secundò, præcepit Deus vt in vno tantùm loco Templum extrueretur, eo videlicet, quem ipse sibi elegerat, & Hierosolymam e legit, vbi erat Mons, dictus Montach: qui mons pars quedam erat montis Sion, in quo Salomon Templum exædificauit.

Tertio: in domum Domini, quæ hebraicè dicebatur *Ethal*, soli sacerdotes ingrediebantur secundum ordinem vicis suæ: & quotidie bis, videlicet mane, & vespæri, ad thus adolendum in altari Thymiamatis, & singulis quibusque sabbatis ad panes recentes in mensa propositionis inferendos, remois prioribus atque veteribus: & ad lucernas componendas, quæ in candelabris ardebant.

Quartò in oraculum, quod hebraicè dicitur. *Deuir*, & Latinus interpret reddit Sanctum Sanctorum, solus summus Sacerdos intrabat, & semel tantùm in anno, & non nisi per sanguinem, hoc est, non prius quàm victimam immolasset, & sanguinis sacrificium obtulisset.

Quintò: in Atrium Gentium omnes intrabant, etiam Ethnici: in atrium Israelitarum, soli Israelitæ: in atrium interius soli Sacerdotes, & Leuitæ.

Sexto: præcepit Deus, vt ter singulis annis Iudæi Hierosolymam conuenirent gratia orationis, & oblationis in templo Deute. 16. habetur: *Tribus vicibus per annum omne masculinum tuum in conspectu Domini Dei tui apparebit in loco, quem elegerit in sollemnitate Azymorum, & in sollemnitate hebdomadarum, & in sollemnitate Tabernaculorum, & Deutero-*

nomij 12. Cum terram Chananzorum possederitis, & facietis, quæ Deus placita sunt. Sit vobis vna ciuitas sancta in loco optimo, & præclaro; quemcumque Deus sibi elegerit: & Templum vnum in ea sit, in alia verò ciuitate nec templum, nec altare sit. Deus enim vnus, & genus Hebræorum vnum. Conuenient que in illa ciuitate ter in anno à finibus terra, quatenus Deus pro illis, quæ possident, gratias referant. Omne masculinum apparebit coram Domino: bene enim est enim vt inuicem contribuens se non ignorent, sed sua studia sibi communicent. Illuc venietis, & offeretis in loco illo holocausta, & victimas ac sacrificia vestra, primitias, vitæ, & donaria: primogenitas quoque, ibi epulabimini coram Domino Deo. Case ne offeras in omni loco, sed in eo tantum, quem elegerit Dominus. Sic ibi.

Animaduertendum est, antequam Tabernaculum foederis esset extructum à Moysè, Hebræos consueuisse sacrificia Domino offerre in omni loco, in quo Dominus suam præsentiam declarabat re aliqua mirabiliter effecta: post Tabernaculum verò extructum, illis non licuit extra Tabernaculo offerre, quia in Tabernaculo Arcæ foederis cõtinebatur. Et postquàm in terram Chananzorum deuenerunt, Tabernaculum mansit in Silo quadraginta quatuor annis, vbi victimæ mactabantur, & sacrificia offerebantur. Deindè tempore Heli Sacerdotis capta est Arcæ foederis à Philistæis, & per aliquot annos fuit à Tabernaculo separata: & tunc licebat Iudæis Domino hostias, & sacrificia immolare, & offerre, vbicumque erat Arcæ foederis, donec tandem illata est in Templum à Salomone.

Numerorum primo præcepit Deus vt totus populus Hebræorum numeraretur per cognationes, & familias suas, & nomina singulorum, ita vt omnis masculus ad vigesimo anno, & supra, numeraretur tanquam apus, & idoneus ad bellum. Et numerata sunt sexcenta tria millia virorum quingenti quinquaginta, Leuitis non numeratis; De quibus locutus est Dominus ad Moysen, *Tribum Leui non numerare neque pueri summam eorum cum filijs Israel sed consilium eorum super tabernaculum testimonij, & cuncta vasa eius, & qui quis ad ceremonias pertinet. Ipsi portabunt Tabernaculum, & omnia vasa eius: & erunt in ministerio ac peragunt tabernaculi metabuntur. Cum proficiscendum fuerit, septent Leuitæ tabernaculum: cum castra metanda, erigent. Et numerauit Moyses omnes masculos ex tribu Leui per cognationes, & familias. Et inuenit sunt filij Leui, Gerson, & Caath, & Merari. De filijs Gerson, septem milia, quingenti. De filijs Caath, octo milia, sexcenti: de filijs Merari, sex milia, ducenti.*

Cap. LIX.

De Præceptis nouæ legis, & Euangelicæ.

A Nimaduertendum est, Theologos in 30. distinct. 40. legem Nouam in tribus distinguere à veteri: in præceptis, sacramentis, & promissis. In præceptis quidem, quia in veteri lege data fuerunt multa præcepta, quæ ad iudicia, & cœremonias pertinebât, hoc est, ad ciuilem populi administrationem, & ad ritus cultus diuini: præter quæ, erant præcepta Decalogi, quæ spe-